

Organizacija zdravstvene službe

UGODNOSTI ŽEN V DELOVNEM RAZMERJU

Da se izvede ustavno načelo o posebnih ugodnostih in zaščiti mater in otrok, je temeljni zakon o delovnih razmerjih (Ur. l. SFRJ, št. 12/70) predpisal posebne olajšave, ki jih imajo žene v delovnem razmerju poleg dosedanjih po zakonu o zdravstvenem zavarovanju.

Te ugodnosti so dane ženam ne samo zaradi njihove osebne zaščite, ampak predvsem zaradi **zdravstvenega varstva otrok, družine in skupnosti sploh**. Teh ugodnosti so deležne vse žene, še prav posebno pa noseče žene.

Temeljni zakon o delovnih razmerjih (TZDR) določa te ugodnosti:

1. Delovna skupnost mora s splošnim aktom **določiti delovna mesta**, na katera se smejo razporejati ženske. Ženske se ne smejo razporejati na posebno težka fizična dela, na dela pod zemljo in na druga za življenje ali zdravje nevarna dela, upoštevajoč pri tem psihofizične lastnosti žensk (34. člen TZDR).

2. **Delavka z otrokom, starim do 8 mesecev**, ima pravico delati 4 ure na dan, če to zahteva. V tem primeru ji pripada za ta čas osebni dohodek po splošnih aktih delovne organizacije, za čas nad 4 ure pa dobi nadomestilo iz sredstev za zdravstveno zavarovanje (40. člen TZDR).

3. **Od 8. meseca otrokove starosti** pa ima, **dokler otrok ni star 3 leta**, delavka pravico delati po 4 ure na dan, če je po mnenju zdravniške komisije pri komunalnem zavodu za socialno zavarovanje potrebna otroku skrbnejša materina nega (40. člen TZDR). V tem primeru dobi žena samo osebni dohodek za 4 ure od delovne organizacije.

Poseben pravilnik (glej Ur. l. SFRJ, št. 3/66) določa **29 bolezní oziroma bolezenskih stanj**, ko zdravniška komisija na predlog pediatra lahko dovoli materi 4-urno delo zaradi skrbnejše nege otroka (npr. tuberkuloza, sifilis, astma, sladkorna bolezen, duševne bolezni, paraliza, slepota, gluhonemost, malformacije, nedozorelost, dvojčki itd.). **Skrajšan delovni čas** do treh let otrokove starosti se šteje za poln delovni čas.

4. Delovna organizacija ne sme določiti, **da bi delavka med nosečnostjo in dokler ni otrok star eno leto**, delala čez poln delovni čas (tj. 42 ur na teden). Tu gre za prepoved »nadurnega dela« (48. člen TZDR).

5. Delovna organizacija ne sme določiti **nočnega dela delavki med nosečnostjo** oziroma z otrokom, ki še ni star eno leto (54. člen TZDR). Ta prepoved pa ne velja za delavke na vodilnih delovnih mestih ali če opravljajo zdravstveno delo v delovni organizaciji (55. člen TZDR) in za primer v izjemnih okoliščinah.

6. **Porodniški dopust traja najmanj 105 dni** in je nepretrgan. Delavka ga lahko nastopi na podlagi zdravniškega izvida 45 dni pred porodom, mora ga pa nastopiti 28 dni pred porodom.

Če se rodi otrok mrtev ali če umre pred potekom porodniškega dopusta, ima delavka pravico ostati na dopustu, kolikor ji je po zdravniškem izvidu (komisija) potrebno, da se opomore od poroda in duševnega stanja zaradi izgube otroka, vsekakor pa najmanj še 30 dni (77. člen TZDR).

7. Delavec ima pravico biti **odsoten z dela s pravico do nadomestila osebnega dohodka** do 7 dni na leto, med drugim tudi ob poroki v ožji družini (76. člen TZDR).

8. Delovna organizacija ne more skleniti, da bi **prenehalo delo v delovni organizaciji proti volji delavke, ki je noseča** ali ima otroka, starega do 8 mesecev (107. člen TZDR). Gre za primere »prepovedi odpusta« delavke, če se odpravi delovno mesto ali zmanjša obseg dela ali če se pokaže njena pomanjkljiva delovna sposobnost.

KODEKS ETIKE ZDRAVSTVENIH DELAVCEV — MORALNE IN PRAVNE DOLŽNOSTI

Z »etiko zdravstvenih delavcev« mislimo predvsem **moralne dolžnosti** (obveznosti), ki jih imajo **vsi zdravstveni delavci**:

- do svojega lastnega dela in do lastnih strokovnih odločitev;
- do bolnikov oziroma njihovih svojcev;
- do svojih sodelavcev in
- do družbe oziroma zaradi družbe.

Te moralne dolžnosti so zapisane v kodeksu etike zdravstvenih delavcev.

Zdravstveni delavci imajo **moralne dolžnosti do sebe samega** pri oceni svoje usposobljenosti, vestnosti in odgovornosti pri medicinskih posegih, zlasti pa pri poskusih na človeku (če so seveda za to pooblaščen).

Moralne dolžnosti do bolnikov so zlasti: human odnos, primerna individualna pozornost, obzirnost in požrtvovalnost, vestnost pri delu, spodbudno vplivanje na bolnike, upoštevanje človeškega dostojanstva in bolnikove osebnosti, enako obravnavanje bolnikov ob enakih pogojih, izpolnjevanje bolnikovih želja v zvezi z zdravljenjem itd.

Do svojih sodelavcev, zlasti tistih, ki delajo v skupnem teamu, imajo zdravstveni delavci moralne dolžnosti: med seboj si pomagati pri delu, prenašati izkušnje na druge, uvajati mlajše delavce v delo, strokovno izpopolnjevati delavce z manjšo strokovno izobrazbo ali z manj prakse itd.

Do družbe oziroma zaradi družbe imajo zdravstveni delavci zlasti te moralne dolžnosti: dajati prvo pomoč; zdravstveno prosvetljevati in vzgajati prebivalstvo in se vključevati v delo drugih organizacij, ki imajo v svojem programu skrb za zdravje ljudi (RKS); aktivno sodelovati na poziv ali brez poziva pri naravnih ali drugih množičnih nesrečah in ob izrednih razmerah; opozarjati državne in druge organe (sanitarno inšpekcijo!) na nevarnosti za zdravje ljudi; delati tudi čez poln delovni čas, kadarkoli bi izostanek njihove pomoči lahko pomenil nevarnost za zdravje in življenje ljudi itd. itd.

Kodeks etike zdravstvenih delavcev pa ne vsebuje samo moralnih dolžnosti zdravstvenih delavcev, ampak tudi **nekatero pravne dolžnosti**, ki so jim naložene že v pravnih predpisih in ki so postale s poudarkom v kodeksu tudi njihove moralne dolžnosti. To velja zlasti glede: **varovanja poklicne skrivnosti, poskusov na človeku, evtanazije, mazaštva, nedovoljenega splava** itd. Ta in druga taka dejanja so kazniva že po kazenskem zakoniku.

Glede poklicne skrivnosti moramo opozoriti še posebej, da jo obravnava tudi novi zakon o zdravstvu (24. člen).

Za poklicno skrivnost se šteje vse, kar zdravstveni delavec pri opravljanju svojega poklica zve o boleznih ter osebnih ali družinskih razmerah bolnika. Dolžnosti glede varovanja poklicne skrivnosti lahko razreši zdravstvenega delavca prizadeti bolnik.

REPUBLIŠKI MEDICINSKI SVET

»Republiški medicinski svet« je nova institucija, ki jo je uvedel zakon o zdravstvu. Republiški medicinski svet ni naslednik odpravljenega republiškega zdravstvenega centra in ima precej drugačne naloge.

Republiški medicinski svet je po zakonu **svetovalni organ** SR Slovenije za zdravstveno področje; ni torej pasivni posvetovalni organ, ampak lahko iz lastne pobude daje skupščini SR Slovenije, izvršnemu svetu, republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo in drugim republiškim upravnim organom mnenja, stališča in pobude o posameznih vprašanih zdravstvenega varstva ter organizacije in dela zdravstvenih zavodov. V zadevah splošnega pomena pa se na Republiški medicinski svet za mnenje lahko obračajo tudi medicinska fakulteta, zdravstveni zavodi ter skupnosti zdravstvenega zavarovanja in njihove zveze.

Republiški medicinski svet bo obravnaval zlasti: program zdravstvenega varstva, prioritetne oblike zdravstvenega varstva, mrežo zdravstvenih zavodov, splošno pomembna vprašanja za zdravstvene delavce, osnutke zdravstvenih predpisov itd.

Republiški medicinski svet ima 25 članov, strokovnjakov za posamezna področja zdravstvenega varstva, imenovanih od skupščine SR Slovenije.

NALOGE OTROŠKEGA VARSTVA V PRIHODNJE

Republiška skupnost otroškega varstva je v decembru 1970 obravnavala **osnutek za programsko usmeritev otroškega varstva v letih 1961—1975**. Za obravnavo je bilo pripravljeno obsežno gradivo, ki ocenjuje sedanje stanje in postavlja cilje za prihodnje naloge.

Osnutek delovnega programa za razvoj otroškega varstva v prihodnjih 5 letih predvideva, da bi se morala prizadevanja usmeriti v tiste oblike otroškega varstva, ki zajemajo največje število otrok in optimalno prispevajo k njihovemu vsestranskemu razvoju.

Zdravstvena služba naj se usposobi za zdravstveno varstvo otrok do 15. leta, kakor predvideva zakon. Za to je potrebno izdelati regionalne programe za zdravstveno varstvo dojenčkov, predšolskih in šolskih otrok ter mladine. Zagotoviti je ustrezno število zdravstvenih delavcev. Izvajalci so zdravstveni domovi oziroma ustrezni dispanzerji ter bolnišnice. Delo financirajo skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev in kmetov, kakor določa veljavni zakon.

Vsem šolarjem bi morali omogočiti, da dobivajo ustrezno malico, vsem potrebnim otrokom pa tudi kosila. Prehranska vrednost obrokov se mora postopoma tako izboljšati, da bo ustrezala fiziološkim potrebam otrok.

V dejavnostih za razvojno motene otroke bi morali doseči v vsej republiki hitrejšo detekcijo in zgodnejšo kategorizacijo, da bi z ustreznimi rehabilitacijskimi metodami preprečili razvojne motnje in jih po možnosti tudi odstranili.

Za uresničevanje ciljev na vseh področjih otroškega varstva poudarja osnutek potrebo po načrtnem in usklajenem delu vseh činiteljev, ki sodelujejo pri otroškem varstvu na vseh ravneh, izdelavo razvojnih programov v vseh občinah, mobilizacijo vseh možnih virov za financiranje, zagotovitev namenske in gospodarne porabe sredstev in skrb za kadre.